

Parnični sud

- Jedan od subjekata procesnog odnosa koji na traženje stranaka rešava građanskopravni spor po pravilima parničnog postupka (nije posebno organizovan sud).
- **Sudeći sud** je sud koji rešava konkretni spor, preduzimajući u tom cilju parnične radnje u konkretnoj pravnoj stvari.
- Sudsku funkciju kod nas vrše **državni sudovi** (osnivaju se pravnim aktom države) i **nedržavni sudovi** (arbitražni, sudovi časti - čije odluke imaju karakter vansudskog poravnjanja ili moralno dejstvo).

- U parničnim stvarima sudsku funkciju vrše državni sudovi, osim ako posebni zakon ili sporazum stranaka predvide drugačije.
- Državni sudovi vrše i kontrolu zakonitosti konačnih odluka nedržavnih sudova postupajući po pravilima parničnog postupka, a postupaju i povodom pojedinih spornih pitanja koja se tiču postupka pred nekim nedržavnim sudom.

Parnične radnje

- Parnica je način rešenja spora čiju sadržinu čini parnična delatnost parničnih subjekata koja se sastoji iz niza parničnih radnji koje su regulisane pravilima procedure i predstavljaju najvažnije pravne činjenice u postupku.
- Preduzimanjem parničnih radnji, subjekti u toku parnice stvaraju i menjaju procesne situacije pa se procesni odnos stalno razvija i menja.
- Sve parnične radnje su međusobno povezane i to:
 - **1) vremenski** (postupak je etapno kretanje),
 - **2) logički** (tužba prethodi odgovoru na tužbu),
 - **3) kauzalno** (potonja je posledica prethodne),
 - **4) ciljno** (presuda kojom se rešava spor).

- **Parnične radnje su pravne radnje parničnih subjekata koje su predviđene i regulisane pravilima parničnog procesnog prava tako što su njima određeni uslovi za preduzimanje i punovažnost, sadržina, forma i dejstvo.**
- One se dele na:
 - a) **parnične radnje u širem smislu** (radnje svih učesnika u postupku), i
 - b) **parnične radnje u užem smislu** – stranačke i sudske parnične radnje.

Pojam tužbe

- Inicijalna parnična radnja kojom se pokreće parnična delatnost radi zaštite povređenog, osporenog ili ugroženog građanskog subjektivnog prava.
- Nju podiže tužilac i bez nje nema parnice.
- Tužilac tužbom postavlja određeno tvrđenje, izvodi posledice i traži da sud odlukom autoritativno utvrdi te pravne posledice.
- Tužbom su određeni svi subjekti parnice, vrsta pravne zaštite, sadržina i predmet parnice, predmet raspravljanja i odlučivanja, a njen adresat je sud.

- **Tužba u materijalnom smislu** je parnična radnja koja sadrži određeni zahtev za presudu (tužilac traži da sud utvrdi postojanje pravnog odnosa, subjektivnog prava, ili materijalnopravnog zahteva, da tuženog osudi na određenu činidbu, ili da preinači određenu pravnu situaciju).
- **U formalnom smislu, tužba** je pismeno u kome je sadržana tužbena parnična radnja (podnesak).

- Tužba je procesno sredstvo kojim se **traži** pravna zaštita i akt kojim se pravo na pravnu zaštitu **vrši** (njemu odgovara dužnost suda da zaštitu pruži).
- Po pravnoj prirodi, to je **stranačka** parnična radnja, a po sadržini **dispozitivna** parnična radnja koja sadrži zahtev za presudu.
- Po formi, ona je **pismeno**, a prema cilju to je **ofanzivna** parnična radnja.

Sadržina tužbe

- **Obavezna sadržina:**
 - 1) označenje stvarno i mesno nadležnog **suda**,
 - 2) označenje **stranaka** i njihovih zastupnika (uloge i elemenata za identifikaciju),
 - 3) označenje **predmeta spora**,
 - 4) **označenje vrednosti predmeta spora** kad je to potrebno (kad sastav suda ili pravo na reviziju zavise od njega),
 - 5) **činjenični osnov zahteva**, sa navođenjem dokaznih sredstava,
 - 6) **pravni osnov** zahteva kad je to potrebno za identifikaciju,
 - 7) **zahtev za presudu**,
 - 8) **potpis tužioca**.
- **Fakultativna sadržina:** **drugi zahtevi** koji posredno služe ostvarenju zahteva za presudu i koji ne spadaju u tužbu u materijalnom smislu (procesni zahtevi – da se postavi privremeni zastupnik napr).

- **Činjenični osnov tužbe** je obavezni element sadržine tužbe – tužilac je dužan da u tužbi navede **činjenice** (stanje stvari) koje mu daje osnov da postavi određeni zahtev za presudu, obrazlažući time ovaj zahtev.
- Samo na osnovu ovih navoda sud treba da je u mogućnosti da oceni da li je osnovano pružanje pravne zaštite.
- Tužilac je dužan da predloži i **dokaze** kojima se relevantne činjenice mogu utvrditi.

- **Pravni osnov tužbe** – tužilac označava **pravno pravilo** iz koga proizlazi njegovo pravo da mu se dosudi ono što je tražio (pravno kvalifikuje navedene činjenice spornog pravnog odnosa).
- Zakon **ne predviđa dužnost** tužioca da navede pravni osnov, **niti je sud vezan** za pravnu kvalifikaciju tužioca kad je ona data. (*da mihi factum dabo tibi ius, iura novit curia*).
- Tužilac je izuzetno dužan da navede pravni osnov, i to samo kad iz istih činjenica mogu proizaći različite pravne posledice – radi individualizacije tužbe (neko može tražiti novac i kao kupovnu cenu i kao isplatu zajma napr).

Odbrana tuženog

- Kad tuženi bude obavešten da je protiv njega pokrenut postupak on može odlučiti:
 - **1) da se od tužbe brani**
 - odgovaranjem na navode tužioca
 - može krenuti i u protivnapad (protivtužba), ili će
 - sam staviti nov zahtev za presudu u vidu prigovora protivtražbine radi prebijanja;
 - **2) da se ne brani** – tada priznaje tužbeni zahtev i stvara pretpostavku za donošenje presude na osnovu priznanja, i
 - **3) da propusti da se brani** – neaktivnost ne zadržava tok parnice, pa ga pogađaju posledice propuštanja (sud pred sobom ima samo procesni materijal koji je izneo tužilac i koji je sam eventualno prikupio, i na osnovu toga donosi odluku).

Procesnopravna odbrana

- Ima za cilj da se sudu pokaže da pružanje pravne zaštite nije dopušteno.
- Sredstva procesne odbrane su:
 - a) **procesni prigovori** – njima se ističe da ne postoje procesne pretpostavke. Oni se koriste na pripremnom ročištu ili ročištu za glavnu raspravu – pre upuštanja tuženog u raspravljanje, a sud odlučuje da li će o procesnom prigovoru odlučivati zajedno ili odvojeno od glavne stvari, zavisno od toga da li je o njemu raspravljano zajedno ili odvojeno od glavne stvari;
 - b) **aktorka kaucija**,
 - c) **imenovanje prethodnika**.

- **Upuštanje tuženog u raspravljanje (parnicu)** je važan trenutak i on nastupa kada tuženi ospori tužbeni zahtev i **istakne svoj zahtev za presudu** kojim traži da se tužbeni zahtev tužioca odbije kao neosnovan (odgovor na tužbu, izjave na pripremnom ročištu ili prvom raspravnom ročištu, prigovor protiv platnog naloga, a smatra se da je to učinio i kad je priznao tužbeni zahtev).
- Od tada postupak postaje **kontradiktoran** i tuženi ne može više da koristi sva sredstva procesne odbrane.

Materijalnopravna sredstva odbrane tuženog

- Primenom materijalnopravnih sredstava odbrane tuženi nastoji da sud **odbije** tužbeni zahtev kao neosnovan. To su:
 - a) **Osporavanje činjeničnih navoda** (obično i protivtvrđenje),
 - b) **pobijanje pravnog osnova tužbenog zahteva** (tuženi tvrdi da iz činjenica u tužbi ne proizlazi ona posledica koju ističe tužilac),
 - c) **materijalnopravni prigovori** – tuženi iznosi nove činjenice koje pokazuju da je tužbeni zahtev neosnovan (ne osporava činjenični niti pravni osnov). Ovi prigovori mogu biti:

Odgovor na tužbu

- Parnična radnja tuženog kojom on izražava svoj stav prema tužbi.
- Tuženi tu može **priznati** tužbeni zahtev, ili izneti svoju **odbranu**.
- Sadržinu odgovora na tužbu zakon ne određuje (tuženi se izjašnjava o procesnim smetnjama, činjeničnim navodima, dokazima, pravnom razlaganju i zahtevima istaknutim u tužbi).
- Tuženi može u odgovoru na tužbu isticati i samostalne pravozaštitne zahteve (za naknadu parničnih troškova).

Protivtužba

- To je tužba koju tuženi podiže protiv tužioca iz prvobitne parnice kod suda kod kojeg već teče parnica i kojom on ističe novi i samostalni zahtev za presudu.
- Tužilac postaje protivtuženi i obrnuto.
- Ovako se ostvaruju ekonomičnost, celishodnost, koncentracija postupka.
- Ovo je **samostalna tužba**, dispozitivna parnična radnja tuženog koja je i **defanzivna i ofanzivna**.
- Samostalnost se ogleda u tome što se njenim podizanjem **pokreće samostalna parnica** (ako tužilac povuče tužbu to nema uticaja).
- Ipak, samostalnost nije smetnja za spajanje postupaka po tužbi i protivtužbi i za odlučivanje jednom presudom.

Rasprava

- To je skup sudskih i stranačkih radnji koje se preduzimaju na ročištu da bi se pripremila podloga za sudsku odluku (odvija se usmenim govorima stranaka pred sudom i izviđajnim radnjama suda na raspravnom ročištu).
- **Raspravljanje** (od reči raspra – svađa) je delatnost stranaka na ročištu za usmenu raspravu.
- U parnici raspravljaju **stranke i njihovi zastupnici**.
- Rasprava se može održati i ako samo jedna stranka dođe.
- Usmena rasprava je **javna** a javnost se izuzetno može isključiti.

- **Izviđanje** je parnična radnja suda radi saznavanja stanja stvari i pripremanja podloge za odluku, koju čine:
 - a) **činjenična podloga** (činjenice koje je sud utvrdio u toku postupka, činjenice koje uzima automatski, i zaključci suda o pravno relevantnim činjenicama). Sud obrazuje činjeničnu podlogu iz činjeničnog fonda (stanja stvari), koji je širi od činjenične podloge jer ga čine sve činjenice koje stranke iznose i koje sud utvrdi u toku postupka;
 - b) **pravnu podlogu** čini pravna norma koju po oceni suda treba primeniti na utvrđenu činjeničnu podlogu.

Glavna rasprava

- To je posebna faza prvostepenog parničnog postupka i centralni deo gde sud prikuplja potreban procesni materijal i proverava njegovu tačnost, i gde stranke raspravljaju o osnovanosti tužbenog zahteva.
- Ona se odvija na jednom ili više **raspravnih ročišta** ali je uvek **jedinstvena**.
- Između ročišta stranke pripremaju ročište **pripremnim podnescima** i saopštavaju sudu i protivniku sve što nameravaju da iznesu.

Dokazivanje

- Procesna delatnost suda i parničnih stranaka (uz sudelovanje drugih učesnika u postupku), radi pravilnog i potpunog utvrđivanja stanja stvari i obezbeđivanja pravilne podloge za sudsku odluku (metod kojim se ispituje tačnost izjava o pravno relevantnim činjenicama).

- **Inicijativa za dokazivanje** redovno potiče od **stranaka**, a inicijativa **suda** se može ispoljiti dvojako –
 - ili sud podstiče stranke da ponude dokaze,
 - ili sud ex offo naređuje izvođenje dokaza (sam pronalazi temu i sredstva, a stranka se ne može protiviti ovom izvođenju dokaza).

Vrste dokaza

- Dokaz je informacija o nekoj pravno relevantnoj činjenici, a može biti:
 - **1) glavni dokaz** je dokaz koji predlaže stranka koju pogađa *onus probandi* da bi dokazala činjenicu na kojoj se zasniva njen zahtev.
 - **2) protivdokazom se dokazuje** da nije istinit protivnikov činjenični navod,
 - **3) dokaz o protivnom** je glavni dokaz kojim se pobija protivnikov činjenični navod i istovremeno iznosi suprotna činjenica ili se pokazuje da nisu istinite činjenice za koje govori zakonska pretpostavka, notorna činjenica ili javna isprava.
 - **4) dokaz *prima facie*** – do saznanja činjenica dolazi se posrednim logičkim zaključivanjem o uzročno-posledičnoj vezi na osnovu pravila životnog iskustva (zardali ekseri zbog vlage).

- Još neke podele dokaza:
- **Neposredan dokaz** – kad sud utvrđuje činjenice direktno.
- **Posredan** – kad sud utvrđuje činjenicu iz čijeg postojanja, na osnovu logike i životnog iskustva, zaključuje da postoji pravno relevantna činjenica.
- **Potpun** – nesumnjiv.
- **Nepotpun** – stvara samo verovatnost.
- Pošto je dokazivanje u interesu obe stranke, postoji **zajednica dokaza** pa se stranke ne mogu saglasiti da se neki dokaz ne izvodi niti se odreći ponuđenog dokaza ako je sud već odlučio da se on izvede.